

Радослав РАСПОПОВИЋ*

О АКТИВНОСТИМА ИСТОРИЈСКОГ
ИНСТИТУТА УЦГ НА ОБИЉЕЖАВАЊУ
“ДАНА ЕВРОПСКЕ КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ”

Даме и господо, поштоване колеге,

Задовољство ми је да вас поздравим у име Историјског института Универзитета Црне Горе.

Поздрављам нарочито колеге, учеснике међународне конференције о културној баштини Црне Горе и желим вам плодан рад.

С обзиром на то да Историјски институт ове године слави седамдесет година постојања, радује нас да смо, баш ове године, добили прилику да се представимо, једним сегментом наше дјелатности, под покровитељством Министарства културе, у оквиру Дана европске културне баштине. То чинимо организовањем двије манифестације: изложбе посвећене 140. годишњици одржавања Берлинског конгреса и првог стицања независности Црне Горе и међународне конференције „Културна баштина Црне Горе“. Чињеница да ће изложбу отворити министар културе Александар Богдановић, учешћу Историјског института у промоцији европске прошлости и европских вриједности Црне Горе даје посебан значај, а планирана дешавања чини свечанијим. Због тога смо веома захвални министру Богдановићу.

Поменуте манифестације, мада на различит начин, пружају могућност да простор у коме ћемо данас радити - зграда Ректората Универзитета Црне Горе, буде мјесто научног дијалога и нових погледа упртих у црногорску културну баштину, као дијелу заједничких европских вриједности. Зато, за разумијевање и подршку посебну захвалност дугујемо и нашем домаћину, Ректорату Универзитета Црне Горе, а проректорки Ирени Оровић на помоћи и бираним ријечима, поред осталог и о Историјском институту Црне Горе.

* Директор Историјског института Универзитета Црне Горе.

Наше овогодишње обиљежавање Дана европске културне баштине проистиче из научних пројеката и програма рада Историјског института. Познато је да су историја Црне Горе и њена културна баштина многоструким нитима уткани у историјске токове Европе, посебно југоисточне. Везе црногорске историје и околних простора пружају широку културну основу за различите мултидисциплинарне научне анализе. При томе материјални и нематеријални споменици културе, од античког периода до савременог доба, као свједоци трајања и смјене цивилизација на овим просторима, пружају могућност да се лакше открије унутрашњи смисао њиховог друштвеног живота, односно по Берђајеву „унутрашња душа историје“.

Панели за изложбу посвећену 140. годишњици првог стицања независности Црне Горе, заправо показују материјале из новог, другог, издања публикације Берлински уговор 1878. Прво издање које је овдје пред нама, штампано је прије 10 година на основу докумената из Архива спољних послова Руске империје. Друго издање припремљено је певасходно на основу докумената из Политичког архива Службе министарства спољних послова у Берлину. Комбинујући раније и нове изворе, друго издање садржаће и сав материјал који је данас на изложбеним панелима пред вама. Оно ће бити обогаћено још неким документима једне и друге провинијенције, а дио њих, као и на овој изложби, биће први пут представљен црногорској јавности.

За добијање архивских материјала из Берлина и могућности да их презентујемо на овој изложби, и публикујемо у књизи, захвални смо колеги Конраду Цлевингу из Регензбурга, али посебну јавну захвалност исказујемо колеги из службе Политичког архива у Берлину др Герхарду Кеиперу, за сву помоћ коју нам је у вишегодишњој сарадњи и на другом пројекту до сада пружио.

Мада је Берлински уговор, као један од најзначајнијих међународноправних споменика у историји црногорске државности, знатно дуже од једног вијека дио колективног памћења Црногораца, на овој изложби су показани и архивски материјали који отварају нова научна питања и тумачења.

На свој начин посебно су занимљиве активности војводе Боже Петровића у Бечу у априлу 1878. Прије почетка Конгреса. Биле су усмјерене на тражење што бољих рјешења за Црну Гору, пред припремани конгрес у Берлину, по могућности једнака онима која су била усвојена у Сан Стрефану. Изгледи да се то заиста и деси континуирано су обесхрабривани ставовима аустроугарског министра спољних послова Андрашија, па је, пишући о томе књазу Николи, у једном из колекције писама, војвода Божо чак позивао црногорског књаза да дође у Беч, да

би својим ауторитетом помогао да се главна рјешења из Сан Стефана одрже.

Пажњу заслужује и дилема због чега земља домаћин, Њемачка царевина, иако је канцелар Бизмарк потписао финални акт Конгреса, није, као и остале учеснице, ратификовала Берлински уговор, што је предуслов обавезности за сваку земљу потписницу.

Ту су и карте о раду Комисије за разграничење, а имамо и 33 њихова протокола, из руских архива, који говоре о разлици у ставовима, при повлачењу граничне линије црногорске државе на терену, од представника појединих великих сила.

Сви изложени материјали и поријеклом и садржајем свједоче о европској прошлости и европској перспективи Црне Горе, коју дијелимо не само од првих дана прерастања Црне Горе у пуноправну чланицу међународнезаједнице, већ и много вјекова раније, као и много деценија касније, све до данас.

Са друге стране, не превиђајући дубљу духовну и друштвену садржину овог питања, мислим да можемо казати да су, током неколико стољећа, поробљени народи европског југоистока, као и њихова тежња за националним ослобођењем, друштвеним и културним препородом, уз усвајање идеја модерности, били у директној корелацији са снагом огромног духовног зрачења Европе. Мислим да ће конференција о културној баштини која слиједи послје отварања изложбе, у оквиру неколико радних сесија, то показати и на примјеру Црне Горе и њене вишеслојне у широком хронолошком луку смјештене културне баштине.

Захваљујем свима, високим званицама, страним и домаћим колегама, гостима који су данас овдје, окупљени већ поменути значајем догађаја које обиљежавамо и тумачимо, тежећи да дамо допринос промоцији европске прошлости и европских вриједности Црне Горе, у оквиру Дана европске баштине.